

Respons

Gambia: Kuppforsøket 30. desember 2014

- Hvem sto bak kuppforsøket, og hva skjedde med dem?
- Er det rapportert om reaksjoner mot personer som ikke var direkte involvert i kuppforsøket?
- Hva vil en person involvert i kuppforsøket kunne risikere i dag?

Bakgrunn

Gambias president Yahya Jammeh kom selv til makten gjennom et militærkupp i 1994 (French 1994). Jammeh og regimet hevder det er gjort kuppforsøk ved flere anledninger etter hans maktovertakelse for 21 år siden (HRW 2015b, s. 2; BBC News 2010; BBC News 2007; BBC News 2000).

Kuppforsøket 30. desember 2014

Natt til tirsdag 30. desember 2014, mens president Jammeh befant seg på privat besøk i Dubai, gikk rundt tolv væpnede menn til angrep på presidentens offisielle residens, State House of Gambia. Det brøt ut tung skuddveksling mellom angriperne og gambiske sikkerhetsstyrker, hvor minst fire personer døde og mange ble såret (Aljazeera 2014; Aljazeera 2015; Allison 2015; BBC News 2014; BBC News 2015; Rice 2015; Whitlock & Goldman 2015).

Hvem sto bak kuppforsøket, og hva skjedde med dem?

Ifølge grundige reportasjer i internasjonal presse, sto seks navngitte menn av gambisk opprinnelse bosatt i USA bak planleggingen av kuppforsøket. Disse kalte seg The Gambia Freedom League:¹

¹ Redegjørelsen i denne delen er basert på opplysninger fra Aljazeera 2015; Allison 2015; Amnesty 2015b; BBC News 2015; Dart & Mark 2015; HRW 2015b; Look 2015; Rice 2015; Rosen 2015; UNHRC 2015; VOA News 2015a; Whitlock & Goldman 2015.

- Alagie Barrow – tidligere offiser i nasjonalgarden i den amerikanske delstaten Tennessee.
- Papa Faal – tidligere amerikansk militæroffiser som har tjenestegjort i Afghanistan, dessuten grandnevø av president Jawara som ble avsatt i Yahya Jammehs militærkupp i 1994.
- Njaga Jagne – tidligere offiser i nasjonalgarden i den amerikanske delstaten Kentucky, har tjenestegjort i Irak.
- Banka Manneh – leder av en eksilopposisjonsgruppe kalt Civil Society Associations Gambia med base i delstaten Georgia.
- Chernon Njie – entreprenør bosatt i Austin, Texas.
- Lamin Sanneh – i eksil i USA etter at Jammeh avsatte ham som leder for den gambiske presidentgarden i 2013.

I tillegg til disse seks, skal også andre gambiere i eksil i Storbritannia og Tyskland ha vært involvert, men disse er ikke blitt navngitt i kildematerialet Landinfo har funnet. Papa Faal har i avhør med amerikansk politi sagt at kuppmakerne forventet at opptil 160 gambiske militære ville slutte seg til kuppforsøket.

Barrow, Faal, Jagne, Njie og Sanneh deltok i selve kuppforsøket, men ikke Banka Manneh. I tillegg til de fem kuppmakerne, skal også enkelte medlemmer av den gambiske presidentgarden ha deltatt i kuppet. Jagne og Sanneh var blant de drepte,² mens Barrow, Faal og Njie klarte å komme seg ut av Gambia etter at kuppforsøket feilet.

Arrestasjoner og rettsforfølgelse i USA

I ettertid har de fire overlevende blant de navngitte som sto bak planleggingen av kuppforsøket – Barrow, Faal, Manneh og Njie – blitt stilt for retten i USA. Barrow, Faal og Njie ble tiltalt i januar for å ha brutt amerikansk lov som forbyr amerikanske statsborgere å delta i militære operasjoner mot «vennligsinnede stater», mens Manneh ble tiltalt i mars. Barrow, Faal og Manneh har erklært seg helt eller delvis skyldige etter tiltalen, mens Njie har erklært seg ikke skyldig. Det er ikke meldt om at det er falt dom i saken hans.

Arrestasjoner og rettsforfølgelse i Gambia

Det ble rapportert om arrestasjoner av flere titalls militære og sivile i Gambia i tida etter kuppforsøket. Gambiske myndigheter rapporterer om at det ble gjort funn av våpen i forbindelse med noen av pågripelsene. FNs spesialrapportør om tortur (UNHRC 2015, s. 5) har opplyst at det var 52 som ble tatt i forvaring i januar 2015 (dette tallet inkluderer personer som ikke selv var involvert i kuppforsøket, se nedenfor). Seks soldater ble dømt for involvering i kuppforsøket 30. mars 2015 – tre av dem ble dømt til døden, og tre fikk livstidsdommer. Rettssaken ble avholdt i hemmelighet i en militærdomstol uten å bli observert av utenforstående.

² Human Rights Watch opplyser at de to sannsynligvis ikke ble drept i kamp, men ble pågrepet under kuppforsøket og siden torturert før de ble drept (HRW 2015b, s. 24).

Arrestasjoner i Senegal

Det skal også ha skjedd arrestasjoner i Senegal tidlig i januar 2015, men det er uklart hva som har skjedd med de arresterte.

Er det rapportert om reaksjoner mot personer som ikke var direkte involvert i kuppforsøket?

Amnesty rapporterte i januar at minst 30 slektninger av personer mistenkt for å ha vært involvert i kuppforsøket, var blitt tatt i forvaring av National Intelligence Agency eller Presidentgarden. Her er det altså snakk om familiemedlemmer av kuppmakere som ikke selv var involvert i planleggingen eller deltok under kuppforsøket (Amnesty 2015a). Noen ble løslatt i perioden januar-mars (Amnesty 2015b). I slutten av mai satt fremdeles flere titalls personer fengslet. Gambiske myndigheter benektet å ha flere av dem i forvaring, og pårørende av dem er blitt truet med arrest om de fortsetter å lete etter informasjon om hvor slektningene deres befinner seg (HRW 2015a).

Tolv av familiemedlemmene til kuppmakerne ble løslatt fra fengsel i juli, som del av et amnesti gitt i forbindelse med ramadan, men dette omfattet ikke personer mistenkt for å være direkte involvert i planene om kupp (HRW 2015b, s. 28-29; VOA News 2015b).

Landinfo har ikke funnet pressemeldinger fra menneskerettighetsorganisasjoner eller pressedekning hvor det går fram at de resterende familiemedlemmene som er blitt arrestert, er blitt løslatt. Dermed er det sannsynlig at de fremdeles sitter i forvaring.

Det er ikke rapportert om at noen av disse slektningene er døde, men siden det går fram av kildematerialet at gambiske myndigheter nekter å opplyse hvor de befinner seg eller hvordan de har det, kan det ikke utelukkes.

Hva vil en person involvert i kuppforsøket kunne risikere i dag?

President Jammeh har selv erklært hevn av typen «øye for øye» over personer involvert i kuppforsøket (Allison 2015). Dersom det finnes personer gambiske sikkerhetsstyrker mener har vært personlig involvert i kuppforsøket, men som ikke er blitt pågrepet, holder Landinfo det for sannsynlig at de vil bli arrestert om de blir oppdaget i Gambia.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Aljazeera (2014, 31. desember). Gambia leader returns after 'coup attempt'. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/news/africa/2014/12/gambia-leader-return-after-coup-attempt-2014123191702890.html> [lastet ned 24. november 2015]
- Aljazeera (2015, 2. januar). Gambia leader blames dissidents for coup bid. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/news/africa/2015/01/gambia-leader-blames-dissidents-coup-bid-20151119950507718.html> [lastet ned 24. november 2015]
- Allison, Simon (2015, 6. januar). Analysis: Gambia coup didn't just fail, it backfired. *Daily Maverick*. Tilgjengelig fra <http://www.dailymaverick.co.za/article/2015-01-06-analysis-gambia-coup-didnt-just-fail-it-backfired/> [lastet ned 24. november 2015]
- Amnesty (2015a, 20. januar). *Gambia: Charge or release family members of alleged failed coup plotters*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/01/gambia-charge-or-release-family-members-alleged-failed-coup-plotters/> [lastet ned 24. november 2015]
- Amnesty (2015b, 1. april). *Gambia: Soldiers sentenced to death in secret trial must not be executed*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/04/gambia-soldiers-sentenced-to-death-in-secret-trial-must-not-be-executed/> [lastet ned 24. november 2015]
- BBC News (2000, 15. januar). Gambia foils coup plot. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/605183.stm> [lastet ned 24. november 2015]
- BBC News (2007, 10. august). Hard labour for Gambia coup plot. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6940190.stm> [lastet ned 24. november 2015]
- BBC News (2010, 15. juli). Gambia coup plotters sentenced to death. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-africa-10650294> [lastet ned 24. november 2015]
- BBC News (2014, 31. desember). Yahya Jammeh: Gambia president 'home after coup plot'. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-africa-30642157> [lastet ned 24. november 2015]
- BBC News (2015, 6. januar). Gambia 'coup plot': Inside story of a failed takeover. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-africa-30694726> [lastet ned 24. november 2015]
- Dart, Tom & Mark, Monica (2015, 6. januar). Gambia coup plotters: model citizens at home in US, but 'everybody has a breaking point'. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.theguardian.com/us-news/2015/jan/06/gambia-coup-plotters-chno-nije-papa-faal-model-us-citizens> [lastet ned 24. november 2015]
- French, Howard W. (1994, 28. august). In Gambia, new coup follows old pattern. *The New York Times*. Tilgjengelig fra <http://www.nytimes.com/1994/08/28/world/in-gambia-new-coup-follows-old-pattern.html> [lastet ned 24. november 2015]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2015a, 27. mai). *Gambia: Dozens held incommunicado, 'disappeared'*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2015/05/27/gambia-dozens-held-incommunicado-disappeared> [lastet ned 24. november 2015]
- HRW (2015b, 16. september). *Gambia: State of fear – arbitrary arrests, torture, and killings*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/node/281046> [lastet ned 24. november 2015]
- Look, Anne (2015, 6. januar). Wave of arrests abroad follow Gambian coup attempt. *VOA News*. Tilgjengelig fra <http://www.voanews.com/content/wave-of-arrests-abroad-follow-gambian-coup-attempt/2587452.html> [lastet ned 24. november 2015]
- Rice, Andrew (2015, 28. juli). The reckless plot to overthrow Africa's most absurd dictator. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.theguardian.com/world/2015/jul/21/how-former-us-army-officer-launched-disastrous-coup-the-gambia> [lastet ned 24. november 2015]
- Rosen, Armin (2015, 22. mars). A prominent dissident was just charged in the US with plotting to overthrow one of Africa's most oppressive governments. *Business Insider UK*. Tilgjengelig fra

Respons **Gambia: Kuppforsøket 30. desember 2014**

<http://uk.businessinsider.com/the-failed-gambia-coup-and-the-us-2015-3?r=US&IR=T> [lastet ned 24. november 2015]

- UNHRC, dvs. UN Human Rights Council (2015, 2. mars). *Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Addendum : Mission to The Gambia, 2 March 2015*. New York: UNHRC. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/550827ed7.html> [lastet ned 24. november 2015]
- VOA News, dvs. Voice of America News (2015a, 30. januar). Third American citizen charged in Gambia coup plot. *VOA News*. Tilgjengelig fra <http://www.voanews.com/content/us-man-pleads-guilty-in-gambia-coup-plot/2621051.html> [lastet ned 24. november 2015]
- VOA News (2015b, 24. juli). Gambia frees more than 200 prisoners including past coup plotters. *VOA News*. Tilgjengelig fra <http://www.voanews.com/content/gambia-frees-more-than-two-hundred-prisoners-including-past-coup-plotters/2877465.html> [lastet ned 24. november 2015]
- Whitlock, Craig & Goldman, Adam (2015, 31. mai). How a reviled African ruler survived a coup hatched in the United States. *The Washington Post*. Tilgjengelig fra https://www.washingtonpost.com/world/national-security/how-a-reviled-african-ruler-survived-a-coup-hatched-in-the-united-states/2015/05/31/a9fc1772-0485-11e5-8bda-c7b4e9a8f7ac_story.html [lastet ned 24. november 2015]

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.